

convivii flebat apud (*Vulg.* ante) eum: tandemque die septimo cum ei molesta esset, exposuit. Quae statim indicavit civibus suis. Et illi dixerunt ei die septimo ante solis occubitum: Quid dulcius melle, et quid leons fortius? Qui ait ad eos: Si non arassetis in vitula mea, non invenissetis propositionem meam. Irruit itaque in eum Spiritus Domini, descenditque Ascalonem, et percussit ibi triginta viros. Quorum ablatas vestes dedit iis qui problema solverant. Iratusque nimis ascendit in domum patris sui: uxor autem ejus accepit maritum unum de amicis ejus et pronubis.

Cap. XV. — Post aliquantum autem temporis, cum dies triticeæ messis instarent, venit Samson invisero volens uxorem suam, et attulit ei hœdum de capris. Cumque cubiculum ejus solito vellet intrare, prohibuit eum pater illius dicens: Putavi quod odisses eam, et ideo tradidi illam amico tuo: sed habet sororem, quae junior et pulchrior illa est, sit tibi pro ea uxor. Cui respondit Samson: Ab hac die non erit culpa in me contra Philisthœos: faciam enim vobis mala. C. LI. Perrexitque, et cepit trecentas vulpes, caudasque earum junxit ad caudas, et faces ligavit in medio: quas igne succendens, dimisit, ut huc illucque discurrerent. Quae statim perrexerunt in segetes Philistinorum. Quibus succensis, et comportate jam fruges, et adhuc stantes in stipula, concremate sunt, in tantum, ut vineas quoque et oliveta flamma consumeret. Dixeruntque Philisthœi: Quis fecit hanc rem? Quibus dictum est: Samson gener Thammathæi: quia tulit uxorem ejus, et alteri tradidit, hæc operatus est. Ascenderuntque Philisthœi, et combusserunt tam mulierem quam patrem ejus. Quibus ait Samson: Licet hæc feceritis, tamen adhuc ex vobis expetam ultionem, et tunc quiescam. Percussitque eos ingenti plaga, ita ut stupentes suram femori imponerent. Et descendens habitavit in spelunca petreæ Etam. Igitur ascendentes Philisthœi in terram Juda, castrametati sunt, in loco qui postea vocatus est Lehi, id est, maxilla, ubi eorum est fusus exercitus. Dixeruntque ad eos de tribu Juda: Cur ascendistis adversum nos? Qui responderunt: Ut ligemus Samson, venimus, et reddamus ei quæ in nos operatus est. Descenderunt ergo tria milia virorum de Juda ad specum siticeæ Etam, dixeruntque ad Samson: Nescis quod Philisthœi impent nobis? Quare hoc facere voluisti? Cui respondit Samson: Si septem nervicis funibus, necdum sicis et adhuc humentibus, liga-

Ligare, inquit, te venimus, et tradere in manus Philistinorum. Quibus respondit Samson: Jurate, et spondele mihi quod non me occidatis. Dixerunt: Non te occidemus, sed vincetum trademus. Ligaveruntque eum duobus novis funibus, et tulerant de petra Etam. Qui cum venisset ad locum Maxilla, et Philisthœi vociferantes occurrerent ei, irruit Spiritus Domini in eum: et sicut solent ad odorem ignis lina consumi, ita vineula quibus ligatus erat, dissipata sunt et soluta. C. LII. Inventamque maxillam, id est, mandibulam asini, quæ jacebat, arripiens, interfecit in ea mille viros, et ait: In maxilla asini, et mandibula pulli asinarum, delevi eos, et percussi mille viros. Cumque hæc verba canens complisset, projecit mandibulam de manu, et vocavit nomen loci illius Ramath-Lehi, quod interpretatur elevatio maxillæ. Sitiensque valde, clamavit ad Dominum, et ait: Tu dedisti in manu servi tui salutem hanc maximam atque victoriam: et en siti morior, incidamque in manus incircumcisorum. Aperuit itaque Dominus molarem dentem in maxilla asini, et egressæ sunt ex eo aquæ. Quibus haustus, recoilavit spiritum, et vires recepit. Idcirco appellatum est nomen loci illius, fons invocantis de maxilla, usque in presentem diem. Judicavitque Israel in diebus Philisthœi viginti annis.

Cap. XVI. — Abiit quoque in Gazam, et vidit ibi meretricem mulierem, ingressusque est ad eam. Quod cum audissent Philisthœi, et perrebuisset apud eos, intrasse urbem Samson, circumdederunt eum, positus in porta civitatis custodibus: et ibi tota nocte cum silentio presolantem, ut facto mane exeuntem occiderent. C. LIII. Dormivit autem Samson usque ad noctis medium: et inde consurgens, apprehendit ambas porte fores cum postibus suis et sera, impositasque humeris (*Vulg. add. suis*) portavit ad verticem montis, qui respicit Hebron. C. LIV. Post hæc amavit mulierem, quæ habitabat in valle Sorec, et vocabatur Dalila. Veneruntque ad eam principes Philistinorum, atque dixerunt: Decipe eum, et disce ab illo, in quo tantum habeat fortitudinem, et quo modo eum superare valeamus, et vincetum affligere. Quod si feceris, dabimus tibi singuli mille et centum argenteos. Locuta est ergo Dalila ad Samson: Dic mihi, obsecro, in quo sit tua maxima fortitudo, et quid sit quo ligatus erumpere nequeas? Cui respondit Samson: Si septem nervicis funibus, necdum sicis et adhuc humentibus, liga-

tus fuero, infirmus ero ut cæteri homines. Attuleruntque ad eam sarapæ Philistinorum septem funes, ut dixerat: quibus vinxit eum, latentibus apud se insidiis, et in cubiculo finem rei expectantibus; clamavitque ad eum: Philisthœi super te Samson. Qui rupit vineula quo modo si rumpat quis filum de stuppæ tortum putamine (1) cum odorem ignis acceperit: et non est cognitum in quo esset fortitudo ejus. Dixitque ad eum Dalila: Ecce illustitisti mihi, et falsum locutus es: saltem nunc indica mihi quo ligari debeas. Cui ille respondit: Si ligatus fuero novis funibus, qui nunquam fuerunt in opere, infirmus ero, et aliorum hominum similis. Quibus rursus Dalila vinxit eum, et clamavit: Philisthœi super te, Samson, in cubiculo insidiis præparatis. Qui ita rupit vineula quasi fila telarum. Dixitque Dalila rursus ad eum: Usquequo decipies me, et falsum loqueris? Ostende quo vinciri debeas. Si, inquit (2), septem crines capitis mei cum licio plexeris, et clavum his circumligatum terræ fixeris, infirmus ero. Quod cum fecisset Dalila, dixit ad eum: Philisthœi super te, Samson. Qui consurgens de somno extraxit clavum eum crinibus et licio. Dixitque ad eum Dalila: Quomodo dicis quod ames me, cum animus tuus non sit mecum? Per tres vias mentitus es mihi, et noluisti dicere in quo sit tua maxima fortitudo. Cumque ei molesta esset, et per multos dies jugiter adhereret, spatium ad quietem non tribuens, defecit anima ejus, et ad mortem usque lassata est. Tunc aperiens veritatem rei, dixit ad eam: Ferrum nunquam ascendit super caput meum, quia Nazareus id est, consecratus Deo sum de utero matris meæ: si rasum fuerit caput meum, recedet a me fortitudo mea, et deficiam, eroque ut cæteri homines. Vidensque illa quod confessus ei esset omnem animum suum, misit ad principes Philistinorum atque mandavit: Ascendite adhuc

semel, quia nunc mihi aperuit cor suum. Qui ascenderunt, assumpta pectunia quam promiserant. At illa dormire eum fecit super genua sua, et in sinu suo reclinare caput. Vocavitque tonsorem, et rasis pectine crinibus ejus, cepit abigere eum, et a se repellere: statim enim ab eo fortitudo discessit, dixitque: Philisthœi super te, Samson. Qui de somno consurgens, dixit in animo suo: Egrediar sicut et ante feci, et me executiam, nesciens quod Dominus recessisset ab eo. Quem cum apprehendissent Philisthœi, statim eruerunt oculos ejus, et duxerunt Gazam vincetum catenis, et clausum in carcere molere fecerunt. Jamque capilli ejus renasci cœperant, et principes Philistinorum convenerunt in unum, ut immolarent hostias magnificas Dagon deo suo, et epularentur, dicentes: Tradidit deus noster inimicum nostrum Samson in manus nostras. Quod etiam populus videns laudabat deum suum, eademque dicebat: Tradidit deus noster in manus nostras adversarium (*Vulg. add. nostrum*), qui delevit terram nostram, et occidit plurimos. C. LX. Latentesque per convivia, sumptis jam epulis, præceperunt ut vocaretur Samson, et ante eos luderet. Qui adductus de carcere ludebat ante eos, feceruntque eum stare inter duas columnas. Qui dixit puero regenti gressus suos: Dimitte me, ut tangam columnas, quibus omnis imminet domus, et recliner super eas, et paululum requiescam. Domus autem erat plena virorum ac mulierum, et erant ibi omnes principes Philistinorum, ac de tecto et solario circiter tria milia utriusque sexus spectabant ludentem Samson. At ille, invocato Domino, ait: Domine Deus, memento mei, et reide nunc mihi fortitudinem pristinam, Deus meus, ut ulciscar me de hostibus meis, et pro amissione duorum luminum unam ultionem recipiam. Et apprehendens ambas columnas, quibus innitebatur domus, alteramque

(1) Exscriptor canonis Hebraica veritatis codicem suum emendans ponit, « de stuppæ, tortum stamine ». Manuscripti cæteri codices legunt, ut editi, « tortum putamine ». Masr.

— Non incongrue habet Urbinas ms. « de stuppæ tortum sputatione », quod est « sputo salivæ ». Putamen vero proprie repurgamentum rei ejuslibet dicitur, ut stuppæ quasi scoria hic nolet. Palatin. ms. habet: « filum stuppæ tortam staminis putamine »; quæ lectio quoad sensum improbanda ipsa quoque non est. Miror magis, in tantula re quam longe abhædat Latina ipsa interpretatio ab Hebræo textu ac propositi exempli serie. Comparat enim

sacer lætus soluta uno icla a Samsonis vineula, illud adeo כּתּוּלֵי הַנְּעוּתָא cuipiam qui odorem ignis conciperet. Nam adeo כּתּוּלֵי הַנְּעוּתָא non « filum tortum putamine », aut « de stuppæ putamine », sed אֲמוֹנִים, ut ego quidem sentio, ex ipsa nominali analogia, « floccum », הַנְּעוּתָא « stuppæ » sonat: sicut optime comparatio instituitur, respondetque floccus stuppæ, qui solo fere ignis odore in fumum evanescit, Samsonis in vinculis confringendis alacritati.

(2) Vulgati addunt: « Cui respondit Samson ». In Hebræo tantum est, וַיֹּאמֶר אֵלָיו, « et dixit ad eam ».

earum dextera, et alteram læva tenens, ait: Moriatur anima mea cum Philisthæim. Concessitque fortiter columnis, cecidit domus super omnes principes et cæteram multitudinem que ibi erat; multoque plures interfecit moriens, quam ante vivus occiderat. Descendentes autem fratres ejus et universa cognatio tulerunt corpus ejus, et sepelierunt inter Saraa et Esthaol in sepulchro patris sui Manne; judicavitque Israel viginti annis.

T. VIII, B. VI, C. XVI, Cap. XVII. — Fuit eo tempore vir quidam de monte Ephraim, nomine Michas, qui dixit matri suæ: Mille centum argenteos, quos separaveras tibi, et super quibus, me audiente, juraveras, ecce ego habeo, et apud me sunt. Cui illa respondit: Benedictus filius meus Domino. Reddidit ergo eos matri suæ, quæ dixerat ei: Consecravi et voti argentum hoc Domino, ut de manu mea suscipiat filius meus, et faciat sculptile atque conflatile: et nunc trado illud tibi. Reddidit igitur matri suæ, quæ tulit ducentos argenteos, et dedit eos argentario, ut faceret ex eis sculptile atque conflatile, quod fuit in domo Michæ. Qui ædiculam quoque in ea Deo separavit, et fecit ephod, ac theraphim, id est, vestem sacerdotalem, et idola: implevitque unius filiorum suorum manum, et factus est ei sacerdos. In diebus illis non erat rex in Israel, sed unusquisque, quod sibi rectum videbatur, hoc faciebat. B. XVIII. Fuit quoque alter adolescens de Beth-Leem Juda (1), ex cognatione ejus eratque ipse (2) levites, et habitabat ibi. Egressusque de civitate Beth-Leem, peregrinari voluit ubicunque sibi commodum reperisset. Cumque venisset in montem Ephraim, iter faciens, et declinasset parumper in domum Michæ, interrogatus est ab eo unde venisset. Qui respondit: Levita sum de Beth-Leem Judee, et vado ut habitem ubi potuero, et utile mihi esse perspexero. (Vulg. add. Dixitque Michas.) Mane, inquit, apud me, et esto mihi parens ac sacerdos: daboque tibi per annum singulos decem argenteos, ac vestem duplicem, et quæ ad victum necessaria sunt. Acquivit et mansit apud hominem, fuitque illi quasi unus de filiis. Implevitque Michas manum ejus, et habuit apud se puerum sacerdo-

(1) Jonathan filius Gerson filii Moysi. Vid. infra cap. xviii.

(2) Palatin. ms. « et ipse », paulo quoque post « unde venis? » pro « unde venisset ».

tem. Nunc scio, dicens, quod bene mihi faciat Deus habenti levitici generis sacerdotem.

Cap. XVIII. — In diebus illis non erat rex in Israel, et (3) tribus Dan quærebant possessionem sibi, ut habitaret in ea: usque ad illum enim diem inter cæteras tribus sortem non acceperat. C. LVII. Miserunt ergo filii Dan, stirpis et familie suæ quinque viros fortissimos de Saraa et de Esthaol, ut explorarent terram et diligenter inspicerent, dixeruntque eis: Ite, et considerate terram. Qui cum pergentes venissent in montem Ephraim, et intrassent domum Michæ, requieverunt ibi: et agnoscentes vocem adolescentis levitæ, utentesque illius diversorio, dixerunt ad eum: Quis te huc adduxit? Quid hic agis? Quam ob causam huc venire voluisti? Qui respondit eis: Hæc et hæc præstiti mihi Michas, et me mercede conduxit, ut sim ei sacerdos. Rogaveruntque eum, ut consuleret Dominum, ut scire possent an prospero itinere pergerent, et res haberet effectum. Qui respondit eis: Ite cum pace: Dominus respicit viam vestram, et iter quo pergitis. Euntes igitur quinque viri venerunt Lais: videruntque populum habitantem in ea absque ullo timore, iuxta Sidoniorum consuetudinem, securum et quietum, nullo ei penitus resistente, magnarumque opum, et procul a Sidone atque a cunctis hominibus separatam. Reversique ad fratres suos in Saraa et Esthaol, et quid egissent seiscitantibus responderunt: Surgite, et ascendamus ad eos, vidimus enim terram valde opulentam et uberem: nolite negligere, nolite cessare. Eamus, et possideamus eam, nullus erit labor. Intrabimus ad securos in regionem latissimam, tradetque nobis Dominus locum, in quo nullius rei est pernicia eorum quæ gignuntur in terra. Profecti igitur sunt de cognatione Dan, id est, de Saraa et Esthaol, sexcenti viri accincti armis bellicis, ascendentesque manserunt in Cariath-Iarim Judee: qui locus, eo tempore, Castrorum Dan nomen accepit, et est post tergum Cariath-Iarim. Et inde transierunt in montem Ephraim. Cumque venissent ad domum Michæ, dixerunt quinque viri, qui prius missi fuerant ad considerandam terram Lais, cæteris fratribus suis: Nostis quod in domibus istis sit ephod, et the-

(3) Repetit Hebræus « in diebus illis »: Vulgati autem præterea omittunt verba « ad habitandum in ea. »

raphim, et sculptile, atque conflatile: videte quid vobis placeat. Et cum paululum declinasset, ingressi sunt domum adolescentis levitæ, qui erat in domo Michæ, salutaveruntque eum verbis pacificis. Sexcenti autem viri ita ut erant armati, stabant ante ostium. At illi qui ingressi fuerant domum juvenis, sculptile, et ephod, et theraphim, atque conflatile tollere nitebantur, et sacerdos stabat ante ostium sexcentis viris fortissimis haud procul expectantibus. Tulerunt igitur qui intraverant, sculptile, ephod, et idola, atque conflatile. Quibus dixit sacerdos: Quid facitis? Cui responderunt: Tace et pone digitum super os tuum: venique nobiscum, ut habeamus te patrem ac sacerdotem. Quid tibi melius est, ut sis sacerdos in domo unius viri, an in una tribu et familia in Israel? Quod cum audisset, acquievit sermonibus eorum, et tulit ephod, et idola ac sculptile, et cum eis profectus est. Qui cum pergerent, et ante se ire fecissent parvulos ac jumenta, et omne quod erat pretiosum, jamque a domo Michæ essent procul, viri qui habitabant in ædibus Michæ conclamantes secuti sunt, et post tergum clamare cœperunt. Qui cum respexissent dixerunt ad Micham: Quid tibi vis? Cur clames? Qui respondit: Deos meos, quos mihi feci, tulistis, et sacerdo-

tem, et omnia quæ habeo, et dicitis: Quid tibi est? Dixeruntque ei filii Dan: Cave ne ultra loquaris ad nos, et veniant ad te viri animo concitati, et ipse cum omni domo tua pereas. Et sic cœpto itinere perrexerunt. Videns autem Michas, quod fortiores se essent, reversus est in domum suam. Sexcenti autem viri tulerunt sacerdotem et quæ supra diximus: veneruntque in Lais ad populum quiescentem atque securum, et percusserunt eos in ore gladii: urbemque incendio tradiderunt, nullo penitus ferente prasidium, eo quod procul habitaret a Sidone, et cum nullo hominum haberent quidquam societatis ac negotii. Erat autem civitas sita in regione Roob: quam rursus exstruentes habitaverunt in ea, vocato nomine civitatis Dan, juxta vocabulum patris sui, quem genuerat Israel, quæ prius Lais dicebatur. C. LVIII. Posueruntque sibi sculptile, et Jonathan filium Gerson filii Moysi, ac filios ejus sacerdotes in tribu Dan usque ad diem captivitatis suæ. Mansitque apud eos idolum Michæ omni tempore, quo fuit domus Dei in Silo. In diebus illis non erat rex in Israel.

T. IX, B. XVIII, C. LIX, Cap. XIX. — Fuit quidam vir levites habitans in latere montis Ephraim, qui accepit uxorem de Beth-Leem

(1) Apud LXX, « Gerson » et « Gerson legitimus: in Latinis autem exemplaribus « Gersan » et « Gersam ». Canon Hebr. verit. capite precedenti in scholio marginali, et hic in contextu sacro « Gerson » habet: sed manifestus est, ni fallor, exscriptoris lapsus, qui promiscue accepit nomina « Gerson » filii Levi, et « Gersom » filii Moysi. Porro Gersom iste in Hebræis ac Græcis voluminibus constanter dicitur filius Manasse: cum tamen in omnibus Latinis codicibus mss. legatur esse filius Moysi. Id vero dissidii conciliare videtur Theodoretus, dum ait, « Jonathan filius Manasse, filii Gersam, filii Moysi ». Quod non tacuit scholiastes Græcus apud Nobilius; quamvis in omnibus minime consentiat cum Theodoreto: sic enim habet, Ἰωνᾶθαν υἱοῦ Γερσῶν, υἱοῦ Μανασῆ, υἱοῦ Μωϋσῆ: id est, « Jonathan dicitur filium Manasse, filium Rhechab, filii Moysi ». Legendum forte υἱοῦ Γερσῶν, non υἱοῦ, Hebræorum doctores aiunt hunc adolescentem fuisse quidem filium Gersom filii Moysi: sed quia fecit opera Manassis, ejusdem quoque filium dicit ob cultum idolorum. Ideo nomen « Manasse » in Hebræis voluminibus habet « nun » pendulum hoc modo מנשה. Quod ita suspenderit, ut significet Jonathan istum fuisse nepotem Moysi, et in honorem Moysi suspensum esse « nun », ac si diceret, fecit opera quasi filius esset Manasse, et non Moysi. Hæc illi latissime prosequuntur in suis commentariis: quæ quantumvis futi-

videbantur multis, inde tamen manifeste colligimus veram esse lectionem Hieronymi, apud quem constanter legitur nomen Moysi in omnibus codicibus mss. non autem Manassis, ut apud Septuaginta. Denique auctor « questionum Hebræicarum » in libros paralipomenon, quæ vulgo Hieronymo tribuuntur, de eodem Jonathan hunc in modum disserit non longe ante finem libri prioris: « Filii Gerson filii Moysi, Sabel primus. Ipsum, inquit, ferunt esse qui in iudicum (libro) Jonathan scribitur, qui fuit sacerdos in tribu Dan, etc. » Sabel itaque primogenitus Gersom sive Gersami filii Moysi, creditus est apud veteres unus esse cum isto Jonathan: et hinc testatum existat, ipsam inter Moysi nepotes annumerandum. Marr.

— Mss. nostri, « Gersan »: Vulgati « Gersam » legunt (iudic. xviii, 30). Scitum porro Judeis id culpe dari, quod hunc Gersomem Moysi, fecerint Manassis filium, nomen מנשה inserto: ad hunc modum מנשה, quasi eam litteram in reliquarum seriem inferre non ausi, vellet tamen a nepotis degeneratione probro legislatorem suam liberare. Rem multis post sacros interpretet Martiæus prosequitur, estque revera hoc mirum, quando ipsi etiam LXX Manassis cum filium vocant ex Hebræico exemplari, Hieronymum antiquius, ut putatur, et verius « Moysi » nomen retinuisse.

Juda: quæ reliquit eum, et reversa est in domum patris sui Beth-Leem, mansitque apud eum quatuor mensibus. Secutusque est eum vir suus, volens ei reconciliari, atque blandiri, et secum reducere, habens in comitatu puerum et duos asinos: quæ suscepit eum, et introduxit in domum patris sui. Quod cum audisset socer ejus, cumque (*Vulg.* cumque) vidisset, occurrit ei lætus, et amplexatus est hominem. Mansitque gener in domo soceri tribus diebus, comedens cum eo et bibens familiariter. Die autem quarto de nocte consurgens, proficisci voluit. Quem tenuit socer, et ait ad eum: Gusta prius pauxillum panis, et conforta stomachum, et sic proficiscere. Sederuntque simul, et comederunt ac biberunt. Dixitque pater puellæ ad generum suum: Quæso te, ut hodie hic maneas, pariterque letemur. At ille, consurgens, cepit velle proficisci. Et nihilominus obnixè eum socer tenuit, et apud se fecit manere. Mane factu parabat levites iter. Cui rursus socer: Oro te, inquit, ut paululum cibi capias, et assumptis viribus, donec increseat dies, postea proficiscaris. Comederunt ergo simul. Surrexitque adolescens, ut pergeret cum uxore sua et puero. Cui rursus locutus est socer: Considera quod dies ad occasum declivior sit, et propinquat ad vesperum: mane apud me etiam hodie, et duc lætum diem, et cras proficiscere, ut vadas in domum tuam. Noluit gener acquiescere sermonibus ejus: sed statim surrexit (*Vulg.* perrexit) et venit contra Jebus, quæ altero nomine vocabatur (*Vulg.* vocatur) Jerusalem, ducens secum duos asinos onustos, et concubinam. Jamque aderant juxta Jebus, et dies mutabatur in noctem: dixitque puer ad dominum suum: Veni, obscuro, declinemus ad urbem Jebusæorum et maneamus in ea. Cui respondit dominus: Non ingrediar oppidum gentis alienæ, quæ non est de filiis Israel, sed transibo usque Gabaa: et cum illuc pervenero, manebimus in ea, aut certe in urbe Rama. Transierunt igitur Jebus, et ceptum carpebant iter, occubuitque eis sol juxta Gabaa, quæ est in tribu Benjamin: diventeruntque ad eam, ut manerent ibi. Quo cum intrassent, sedebant in platea civitatis, et nullus eos recipere volebat (*Vulg.* voluit) hospitio. Et ecce, apparuit homo senex, revertens de agro et de opere suo vesper, qui et ipse erat de monte Ephraim, et peregrinus habitabat in Gabaa. Homines autem regionis illius erant filii Jemini. Elevatisque oculis, vidit senex

sedentem hominem cum sarcinulis suis in platea civitatis, et dixit ad eum: Unde venis? Et quo vadis? Qui respondit ei: Profecti sumus de Beth-Leem Juda, et pergitimus ad locum nostrum, qui est in latere montis Ephraim, unde ieramus Beth-Leem, et nunc vadimus ad domum Dei, nullusque nos sub tectum suum vult recipere, habentes paleas et vinum in asinorum pabulum, et panem ac vinum in meos et ancille tuæ usus, et pueri qui mecum sunt: nulla re indigemus nisi hospitio. Cui respondit senex: Pax tecum sit, ego præbebo omnia quæ necessaria sunt: tantum, quæso, ne in platea maneas. Introduxitque eum in domum suam, et pabulum asinis præbuit: ac postquam laverunt pedes suos, recepit eos in convivium. Illis epulantibus, et post laborem itineris, cibo ac potu reficientibus corpora, venerunt viri civitatis illius, filii Belial (id est, absque jugo), et circumdantes domum senis, fores pulsare cœperunt, clamantes ad dominum domus, atque dicentes: Educ virum, qui ingressus est domum tuam, ut abutatur eo. Egressusque est ad eos senex, et ait: Nolite, fratres, nolite facere malum hoc, quia ingressus est homo hospitium meum, et cessate ab hac stultitia: habeo filiam virginem, et hic homo habet concubinam, educam eam ad vos, ut humiletis eas, et vestram libidinem compleatis: tantum, obsecro, ne scelus hoc contra naturam operemini in virum. Nolebant acquiescere sermonibus ejus. Quod carnens homo, eduxit ad eos concubinam suam, et eis tradidit illudendam: qua cum tota nocte abusi essent, dimiserunt eam mane. At mulier, recedentibus tenebris, venit ad ostium domus, ubi manebat dominus suus, et ibi corruit. Mane factu, surrexit homo et aperuit ostium, ut ceptam expleret viam: et ecce concubina ejus jacebat ante ostium sparsa in limine manibus. Cui ille, putans eam quiescere, loquebatur: Surge, et ambulemus. Qua nihil respondente, intelligens quod erat mortua, tulit eam, et imposuit asino, reversusque est in domum suam. Quam cum esset ingressus, arripuit gladium, et cadaver uxoris cum ossibus suis in duodecim partes ac frusta cœcidens, misit in omnes terminos Israel. Quod cum vidissent singuli, conclamabant: Nunquam res talis facta est in Israel, ex eo die quo ascenderunt patres nostri de Ægypto, usque in præsens tempus: ferte sententiam, et in commune decernite quid facto opus sit.

Cap. XX. — Egressi sunt itaque omnes filii Israel, et pariter congregati, quasi vir unus, de Dan usque Ber-sabee, et terra Galaad, ad Dominum in Maspha: omnesque anguli populo- rum, et cunctis tribus Israel in ecclesiam populi Dei convenerunt, quadringenta millia (1) pedum pugnatorum. (Nec latuit filios Benjamin, quod ascendissent filii Israel in Maspha.) Interrogatusque levita, maritus mulieris interfectæ, quomodo tantum scelus perpetratum esset, respondit: Veni in Gabaa Benjamin cum uxore mea, illucque diverti, et ecce homines civitatis illius circumdederunt nocte domum, in qua manebam, volentes me occidere, et uxorem meam incredibili libidinis furore vexantes, denique mortua est. Quam arreptam, in frusta cœcidi, misique partes in omnes terminos possessionis vestræ: quia nunquam tantum nefas, et tam grande piaculum factum in Israel. Adestis omnes, filii Israel, decernite quid facere debeatis. Stansque omnis populus, et quasi unius hominis sermone respondens: Non recedemus in tabernacula nostra, nec suam quisquam intrabit domum: sed hoc contra Gabaa in commune faciemus. Decem viri eligantur e centum ex omnibus tribubus Israel, et centum de mille, et mille de decem millibus, ut comportent exercitui cibaria, et possimus pugnantes contra Gabaa Benjamin, reddere ei pro scelere, quod meretur. Convenitque universus Israel ad civitatem, quasi unus homo, eadem mente, unoque consilio. Et miserunt nuntios ad omnem tribum Benjamin, qui dicerent: Cur tantum nefas in vobis reperitum est? Tradite homines de Gabaa, qui hoc flagitium perpetrarunt, ut moriantur, et auferatur malum de Israel. Qui noluerant fratrum suorum filiorum Israel audire mandatum; sed ex cunctis urbibus, quæ suæ sortis erant, convenerunt in Gabaa, ut illis ferrent auxilium, et contra universum Israel populum dimicarent. Inventique sunt viginti quinque millia de Benjamin educientium gladium, præter habitatores Gabaa, qui septingenti erant viri fortissimi, ita sinistra et dextra præstantes, et sic fundis ad certum jacentes lapides, et capillum quoque possent percutere, et nequaquam in alteram partem lectus lapidis deferretur. Virorum quoque Israel, absque filiis

Benjamin, inventa sunt quadringenta millia educientium gladios, et paratorum ad pugnam. Qui surgentes venerunt in domum Dei, hoc est, in Silo: consulueruntque Deum (*Vulg.* Dominum), atque dixerunt: Quis erit in exercitu nostro princeps certaminis contra filios Benjamin? Quibus respondit Dominus: Judas sit dux vester. Statimque filii Israel surgentes mane, castrametati sunt juxta Gabaa, et inde procedentes ad pugnam contra Benjamin, urbem oppugnare cœperunt. Egressique filii Benjamin Gabaa, occiderunt de filiis Israel die illo viginti duo millia virorum. Rarsum filii Israel et fortitudine et numero confidentes, in eodem loco, in quo prius certaverant, aciem direxerunt: ita tamen ut prius ascenderent et flerent coram Domino usque ad noctem: consulenterque eum, et dicerent: Debeo ultra procedere ad dimicandum contra filios Benjamin fratres meos, an non? Quibus ille respondit: Ascendite ad eum (*Vulg.* eos), et inite certamen. Cumque filii Israel altero die contra filios Benjamin ad prælium processissent, eruperunt filii Benjamin de portis Gabaa, et occurrentes eis, tanta in eos cœde baachati sunt, ut decem et octo millia virorum educientium gladium prostererent. Quamobrem omnes filii Israel venerunt in domum Dei, et sedentes lebant coram Domino: jejunaveruntque illo die usque ad vesperam, et obtulerunt ei holocausta, et pacificas victimas, et super statu suo interrogaverunt. Eo tempore ibi erat arca fœderis Dei (*Vulg.* Domini), et Phinees filius Eleazari filii Aaron præpositus domus. Consuluerunt igitur Dominum, atque dixerunt: Exire ultra debemus ad pugnam contra filios Benjamin fratres nostros, an quiescere? Quibus ait Dominus: Ascendite, cras enim tradam eos in manus vestras. Posueruntque filii Israel insidias pro circuitu urbis Gabaa, et tertia vice, sicut semel et bis, contra Benjamin exercitum produxerunt. Sed filii Benjamin audacter eruperunt de civitate, et fugientes adversarios longius persecuti sunt, ita ut vulnerarent ex eis sicut primo et secundo die, et cœderent per

(1) Pro quadringentis millibus, canon cum aliquot mss. habet, « quadraginta millia »: quod incuriæ et imperitiæ librorum tribuendum est. MAR.

— Unus Palatin. atque alter penes Martian. ms. « quadraginta » vitiosè pro « quadringenta » habent.

duas semitas terga vertentes, quarum una ferebatur in Beth-El, et altera in Gabaa, atque posterem trīginta circiter viros : putaverunt enim solito eos more cedere. Qui fugam certe simulantes, iniere consilium ut abstraherent eos de civitate, et quasi fugientes ad supradictas semitas perducerent. Omnes itaque filii Israel surgentes de sedibus suis, tetenderunt aciem in loco, qui vocatur Baal-Thamar. Insidiae quoque quae circa urbem erant, paulatim se aperire cœperunt, et ab occidentali urbis parte procedere. Sed et alia decem millia virorum de universo Israel, habitatores urbis ad certamina provocabant. Ingratumque est bellum contra filios Benjamin : et non intellexerunt quod ex omni parte illis instaret iteritus. Percussitque eos Dominus in conspectu filiorum Israel et interfecerunt ex eis in illo die viginti quinque millia et centum viros, omnes bellatores et educentes gladium. Filii autem Benjamin cum se inferiores esse vidissent, cœperunt fugere. Quod cernerent filii Israel, dederunt eis ad fugiendum locum, ut ad preparatas insidias devenirent, quas juxta urbem posuerant. Qui cum repente de latibulis surrexissent, et Benjamin terga cœdentibus daret, ingressi sunt civitatem, et percusserunt eam in ore gladii. Signum autem dederunt filii Israel his quos in insidiis collocaverant, ut postquam urbem cepissent, ignem ascenderent : ut ascendente in altum fumo, captam urbem demonstrarent. Quod cum cerneret filii Israel in ipso certamine positi (putaverunt enim filii Benjamin eos fugere, et instantius persequerentur, cæsis de exercitu eorum triginta viris) et viderent quasi columnam fumi de civitate conscendere : Benjamin quoque retro aspiciens, cum captam cerneret civitatem, et flammam in sublimi ferri : qui prius simulaverant fugam, versa facie fortius resistebant. Quod cum vidissent filii Benjamin, in fugam versi sunt, et ad viam deserti ire cœperunt, illuc quoque eos adversarii persequentibus. Sed et hi qui urbem succenderant occurrerunt eis. Atque ita factum est, ut ex utraque parte ab hostibus, cœderentur, nec erat ulla morientium requies. Cecideruntque, atque prostrati sunt ad orientalem plagam urbis Gabaa. Fuerunt autem qui in eodem loco intercepti sunt, decem et octo millia virorum, omnes

(1) Editi hoc loco retinent quoddam additamentum LXX interpretum, id est, virgines autem reservate.

robustissimi pugnatores. Quod cum vidissent qui remanserant de Benjamin, fugerunt in solitudinem : et pergebant ad petram, cujus vocabulum est Remmon. In illa quoque fuga palantes, et in diversa tendentes, occiderunt quinque millia virorum. Et cum ultra tenderent, persecuti sunt eos, et interfecerunt etiam alia duo millia. Et sic factum est, ut omnes qui ceciderant de Benjamin in diversis locis, essent viginti quinque millia, pugnatores ad bella promptissimi. Remanserunt itaque de omni numero Benjamin, qui evadere potuerunt, et fugere in solitudinem, sexcenti viri : sederuntque in petra Remmon mensibus quatuor. Regressi autem filii Israel omnes reliquias civitatis a viris usque ad iumentis, gladio percusserunt, cunctasque urbes et viculos Benjamin vorax flamma consumpsit.

Cop. XXI. — Juraverunt quoque filii Israel in Maspha et dixerunt : Nullus nostrum dabit filiis Benjamin de filiabus suis uxorem. Veneruntque omnes ad domum Dei in Silo, et in conspectu ejus sedentes usque ad vesperam, levaverunt vocem, et magno ululatu cœperunt flere, dicentes : Quare Domine Deus Israel factum est hoc malum in populo tuo, ut hodie una tribus auferretur ex nobis? Altera autem die diluculo consurgentes, exstruxerunt altare, obtuleruntque ibi holocausta, et pacificas victimas, et dixerunt : Quis non ascendit in exercitu Domini de universis tribubus Israel? Grandi enim se juramento constrinxerant, cum essent in Maspha, interfici eos qui defuissent. Ductique penitentia filii Israel super fratre suo Benjamin, cœperunt dicere : Ablata est una tribus de Israel, unde uxores accipiet? Omnes enim in commune juravimus, non daturus nos his filias nostras. Ideo dixerunt : Quis est de universis tribubus Israel, qui non ascendit ad Dominum in Maspha? Et ecce inventi sunt habitatores Jabes Galaad in illo exercitu non fuisse. (Eo quoque tempore cum essent in Silo, nullus ex eis ibi repertus est). Miserunt itaque decem millia viros robustissimos, et praeceperunt eis : Ite, et percute habitatores Jabes Galaad in ore gladii, tam uxores quam parvulos eorum. Et hoc erit quod observare debetis : Omne generis masculini, et mulieres quae cognoverunt viros, interficite (1). Inventaeque sunt de Jabes Galaad quadringentae virgines, quae nescierunt viri

Quae verba absunt in Hebraico textu, in canone, et in antiquioribus mss. Latinis.

thorum, et adduxerunt eas ad castra in Silo, in terra Chanaan. Miseruntque nuntios ad filios Benjamin, qui erant in petra Remmon, et praeceperunt eis, ut eos in pace susciperent. Veneruntque filii Benjamin in illo tempore, et dedit sunt eis uxores de filiabus Jabes Galaad : alias autem non repererunt, quas simili modo traderent. Universusque Israel valde doluit, et egit penitentiam super interfecione unius tribus ex Israel. Dixeruntque majores natu : Quid faciemus reliquis, qui non acceperunt uxores? Omnes in Benjamin feminae conciderunt, et magna nobis cura, ingentique studio providendum est, ne una tribus deleatur ex Israel. Filias nostras eis dare non possumus, constrieti juramento et maledictione, qua diximus : Maledictus qui dederit de filiabus suis uxorem Benjamin. Ceperuntque consilium atque dixerunt : Ecce solemnitas Domini est in Silo anniversaria, quae sita est ad septentrionem urbis Beth-El, et ad orientalem plagam viae, quae de Beth-El tendit

ad Sichimam, et ad meridiem oppidi Lebona. Praeceperuntque filiis Benjamin, atque dixerunt : Ite, et latitate in vineis. Cumque videritis filias Silo ad ducendos choros ex more procedere, exite repente de vineis, et rapite eas, singuli uxores singulas, et pergite in terram Benjamin. Cumque venerint patres earum, ac fratres, et adversum vos queri cœperint, atque jurgari, dicemus eis : Miseremini eorum : non enim raperunt eas jure bellantium atque victorum, sed rogantibus ut acciperent, non dedistis, et a vestra parte peccatum est. Feceruntque filii Benjamin, ut sibi fuerat imperatum : et juxta numerum suum, raperunt sibi de his quae ducebant choros, uxores singulas : abieruntque in possessionem suam aedificantes urbes, et habitantes in eis. Filii quoque Israel reversi sunt per tribus et familias in tabernacula sua. In diebus illis non erat rex in Israel, sed unusquisque, quod sibi rectum videbatur, hoc faciebat.

FINIS TOMI QUARTI-DECIMI.

